

УДК 343
ББК 67.71

**МАСЪАЛАҲОИ ҲИМОЯИ ҲУҚУҚУ
ОЗОДИҲОИ ИНСОН ВА ШАҲРВАНД
ҲАНГОМИ ТАТБИҚИ ЧОРАҲОИ
ПЕШГИРИИ МУРОФИАВӢ**

Қобилов Ботурхоҷа Қобилхоҷаевич, н.и.ҳ.,
сармуаллими кафедраи ҳуқуқи ҷиноятӣ,
криминалистика ва пешгирии коррупсияи
ДДҲБСТ (Тоҷикистон, Хуҷанд)

**ПРОБЛЕМЫ ЗАЩИТЫ ПРАВ И
СВОБОД ЧЕЛОВЕКА И
ГРАЖДАНИНА В ХОДЕ
ПРИМЕНЕНИЯ МЕР
ПРОЦЕДУРАЛЬНОГО ПРЕСЕЧЕНИЯ**

Қобилов Ботурходжа Кабилходжаевич,
к.ю.н., старший преподаватель кафедры
уголовного права, криминалистики и
предупреждения коррупции ТГУПБП
(Таджикистан, Худжанд)

**THE PROBLEMS OF PROTECTION OF
HUMAN RIGHTS AND FREEDOMS IN
THE COURSE OF APPLICATION OF
PROCEDURAL INTERRUPTION
MEASURES**

Kobilov, Boturkhodja Kabilkhodjayevich,
candidate of juridical sciences, senior lecturer
of the department of criminal law, crime
detection and prevention of corruption under
the TSULBP (Tajikistan, Khujand)

Калидвожаҳо: ҳимояи судӣ, чораҳои пешгирӣ, ҳоқимияти судӣ, ҳуқуқу озодиҳои инсон ва шаҳрванд, адолати судӣ, ислоҳоти судӣ – ҳуқуқӣ, волоияти қонун, муурофиаи ҷиноятӣ

Дар мақола мафҳуми чораҳои пешгирии муурофиавӣ, мақсад ва зарурати татбиқи онҳо баррасӣ гардидаанд, зеро чораҳои пешгирӣ ба ҳуқуқ ва озодиҳои инсон ва шаҳрванд даҳолат меқунанд. Чораҳои пешгирӣ дар давраи тафтишии пешакӣ вобаста аз хавфнокии ҷамъиятии кирдори содиришуда аз ҷониби муфаттиши интиҳоб ва аз ҷониби суд татбиқ карда мешаванд, ки онҳо бо маҳдуд кардан ва ё маҳрум сохтани ҳуқуқҳои инсон алоқамандӣ доранд. Дар доираи мақолаи илмӣ баъзе камбудииҳо, ки дар амалияи татбиқи чораҳои пешгирӣ ба ҷаҳми мерасанд ва ҳолатҳои, ки ҳангоми интиҳоб ва татбиқи чораҳои пешгирӣ бояд ба назар гирифта шаванд нишон дода шудаанд. Дар мақола дар баробари масъалаи зикр гардида баҳри асоснок ва дуруст татбиқ намудани чораҳои пешгирӣ тавсияҳо дода шудаанд.

Ключевые слова: судебная защита, меры пресечения, судебная власть, права и свободы человека и гражданина, правосудие, судебно-правовая реформа, верховенство закона, уголовный процесс.

Раскрывается понятие «меры пресечения», цель и необходимость их применения, так как меры пресечения имеют влияние на права и свободы человека и гражданина. Меры пресечения, которые связаны с ограничением или лишением прав человека на стадии предварительного следствия, учитывая общественную опасность совершившегося деяния, выбираются следователем и применяются судом.

Раскрыты некоторые недостатки, которые встречаются в практике применения мер пресечения, и обстоятельства, которые должны учитываться во время их выбора

и применения. Кроме изложенной проблемы, также предложен ряд рекомендаций для обоснованного применения мер пресечения.

Key words: *judicial protection, preventive measures, judicial power, human and civil rights and freedoms, justice, forensic- legal reform, supremacy of law, criminal trial*

The author discloses the notion “measures of interruption”, aim and necessity of resorting to them, as the latter exert influence on the rights and freedoms of man and citizen. Measures of interruption associated with limitation or privation of human rights at the stage of preliminary investigation are chosen by the latter and applied by court with taking into consideration a danger of the act perpetrated.

The author discloses also certain shortcomings occurred in the practice of application of the measures in question and concrete circumstances which should be taken into account during their option. Except the problem expounded a number of recommendations for a well-grounded application of interruption measures are proposed.

Давлат ҳуқуқу озодиҳои инсонро арзиши олий эътироф карда, ба тамоми сохтор ва мақомоти давлатӣ масъулияти ҳимоя ва таъмини онҳоро вогузор менамояд, ба санадҳои меъёрию ҳуқуқӣ ҳимояи ҳуқуқу озодиҳои инсонро ҳамчун маҳаки марказӣ ворид намуда, дигар меъёрҳои ҳуқуқиро дар атрофи онҳо муттаҳид сохтааст. Ба сифати ҳуқуқу озодиҳои инсон маҷмуи имкониятҳои ҳуқуқӣ эътироф шудаанд, ки бо воситаи он инсон дар ҳаёти иҷтимоӣ, сиёсӣ ва ҳуқуқии ҷомеа иштирок мекунад.

Масъалаи ҳимояи ҳуқуқу озодиҳои инсон ва шаҳрванд ҳангоми татбиқи чораҳои муҳофизавӣ яке аз мавзӯҳои марказии тадқиқоти илмӣ олимони ватанӣ ба шумор меравад. Дар асарҳои Искандаров З., Баҳридинов Б., Юлдошев Р., Раҳматулоев А., таклифи пешниҳод ва ҳуҷҷаҳои судманд оид ба дастрасии адолати судӣ ва ҳимоя, қоидаҳои татбиқи чораҳои маҷбурии муҳофизавӣ пешбарӣ ва асоснок карда шудаанд. Лекин муҳокимаи ин масъалаҳоро ҳалгардида ё анҷомёфта ҳисобидан бармаҳал аст.

Қабул гардидани қонунҳои нав ва такмил ёфтани санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ бевосита ба тарзу услубҳои ба амалбарории ҳимоя низ таъсир мерасонанд, ки дар навбати худ ин гуна тағйирот зарурати тадқиқ ва омӯзиши ин масъалаҳоро дучанд мегардонад. Бинобар ин, доир ба таъмини ҳуқуқи ҳимоя дар муҳофизаи ҷиноятӣ ҳангоми анҷом додани амалҳои ҷудоғонаи тафтишӣ, инчунин масъалаҳои таъмини ҳимояи ҳуқуқу манфиатҳои айбдоршаванда, гумонбаршуда дар ҷараёни татбиқи чораҳои пешгирӣ, хусусиятҳои ҳосил татбиқи чораҳои маҷбурий, инчунин зарурати такмили меъёрҳои қонунгузорию муҳофизавии ҷиноятӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон, таҳлили ҳуқуқии масъалаҳои муҳофизавӣ ба миён меоянд.

Конститутсияи Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳимояи судии ҳуқуқ ва озодиҳои инсон ва шаҳрвандро аз ҳар гуна ҳуқуқвайронкуниҳо, аз ҷумла аз амалҳо ва қарорҳои ғайриқонунии шахсони мансабдор қафолат додааст, ки боиси баланд шудани нақши ҳокимияти судӣ дар кишвар, дигаргунсозиво ва қафолати муҳити ороми ҳаёти ҷамъиятӣ гардидааст [1, с.5].

Пешрафти минбаъдаи ҳаёти ҷомеа ва амалӣ намудани мақсаду вазифаҳои дар пешистода қафолати адолати судиро талаб мекунад. Муҳим аст, ки дар доираи барномаи нави ислоҳоти судиву ҳуқуқӣ сохтор ва фаъолияти мақомоти судӣ такмил

дода шавад ва чиҳати баррасии босифату саривактии парвандаҳо ва иҷрои санадҳои қабулнамудаи мақомоти судӣ чораҳои мушаххас андешида шаванд.[2]

Бо ин мақсад, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон дар Паёми худ ба Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар назди Суди конститусионӣ, Суди Олӣ, Суди Олии иқтисодӣ, Вазорати адлия ва Хадамоти иҷро вазифа гузошт, ки дар муҳлатҳои кӯтоҳтарин барномаи нави ислоҳоти судиву ҳуқуқиро барои солҳои 2019-2021 таҳия ва пешниҳод созанд [3].

Таҷассуми принципҳои конститусионӣ дар соҳаи адолати судӣ дар он зоҳир мешавад, ки маҳз дар ҳамин соҳаи фаъолияти давлатӣ, имконияти мақомоти давлатӣ ва шахсони мансабдор оид ба маҷбуран маҳдуд ва ё маҳрум сохтани ҳуқуқ ва озодиҳои инсон ба вучуд меояд, ки татбиқи онҳо зарурати риоя ва иҷрои қатъии принципҳои конститусионии адолати судиро тақозо мекунад.

Дар ҷараёни баамалбарории адолати судӣ интиҳоб ва татбиқи чораҳои пешгирӣ яке аз институтҳои нисбатан муҳимми мурофиавӣ ҷинойтӣ ба ҳисоб меравад. Аз як тараф онҳо имконият медиҳанд, ки иҷрои вазифаи мурофиавии ҷинойтӣ самаранок таъмин карда шавад, (ки эътибори ин институт ба ҳисоб меравад), аз тарафи дигар, бевосита ба амалӣ гаштани доираи ҳуқуқҳои конститусионӣ, озодӣ ва манфиатҳои қонунии шаҳрвандон муҳофизта мекунад (ки камбудии он ба ҳисоб меравад). Аз саривақт, қонунӣ ва асоснок татбиқ кардани чораи пешгирӣ мувозинат миёни мақсади адолати судӣ ва ҳуқуқҳои инсон таъмин мешавад.

Дар замони муосир дар Ҷумҳурии Тоҷикистон нақши суд доир ба татбиқи чораҳои пешгирӣ назаррас баланд шуд. Судҳо ваколат доранд, баъзе чораҳои пешгириро дар ҳамаи давраҳои пешбурди парвандаҳои ҷинойтӣ интиҳоб ва татбиқ намоянд. Суд ҳуқуқ дорад шикоятҳои шаҳрвандон, шахсони манфиатдори мурофиавӣ ҷинойтиро нисбат ба чораҳои пешгирӣ, ки аз ҷониби мақомоти тафтиши пешакӣ татбиқ шудаанд, баррасӣ намояд. Лекин доир ба асосҳо ва тартиби мурофиавии татбиқи чораҳои пешгирӣ дар мурофиавӣ ҷинойтӣ ҳоло ҳам баҳсҳои илмӣ зиёд ҷой доранд. Нуқтаи назари олимони соҳаи ҳуқуқшиносӣ ва ҳулосаи қарорҳои мақомоти тафтишӣ - судӣ зарурати таҳлилу тадқиқотро ба миён овардааст. Бешубҳа, баъди қабули Кодекси мурофиавии ҷинойтии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар соҳаи мурофиавӣ ҷинойтии ватанӣ тағйироти назаррас ба вучуд омаданд, ки онҳо низ ба таҳлил ва арзёбии илмӣ ниёз доранд. Барои фаҳмидани мақсад, мазмун, асосҳои татбиқ ва низомии чораҳои пешгирӣ ба мо зарур аст, пеш аз ҳама ҳуди мафҳуми чораҳои пешгириро мавриди баррасӣ ва таҳлил қарор диҳем. Масъалаҳои вобаста ба мафҳуми чораҳои пешгирӣ дар адабиёти илмӣ ҳуқуқи мурофиавӣ ҷинойтӣ дар давраи амали Кодекси мурофиавии ҷинойтии Ҷумҳурии Тоҷикистон соли 1961 хело хуб омӯхта шуда буд. Бояд қайд кард, ки бар хилофи тағйироти ҷиддӣ дар қонуни амалкунанда пешбинишуда, ба тариқи назариявӣ мафҳуми чораҳои пешгирӣ, аломатҳо ва мақсади онҳо, ки дар даҳсолаҳои гузашта қор карда шуда буданд, то имрӯз истифода бурда шуда истодаанд.

Аз ҷумла, дар адабиёти илмӣ ватанӣ чунин мафҳуми чораи пешгирӣ дида мешавад: «Чораҳои пешгирии мурофиавӣ ҷинойтӣ қисми асосии таркибии институти чораи маҷбуркунии мурофиавӣ - ҷинойтӣ ба ҳисоб меравад ва чун тарзи таъмин намудани адолати судӣ нисбат ба шахсоне, ки ба ҷавобгарии ҷинойтӣ кашида мешаванд ва дар ҳолатҳои истисноӣ нисбат ба шахсоне, ки дар содир намудани

чиноят гумонбар дониста мешаванд, татбиқ мегарданд» [4, с.131]. Чораҳои пешгири қисми зиёди чораҳои маҷбури мурофиавӣ - чиноятиро ташкил медиҳанд. Татбиқи онҳо ҳама вақт, бо маҳдудкунии ҷидди ҳуқуқ ва озодиҳои категорияи шахсони муайян, ки ба доираи фаъолияти мурофиавӣ -чиноятӣ ҷалб карда шудаанд, вобаста аст. Мақсади татбиқи чораҳои пешгири, ин пешгири намудани имкониятҳои айбдоршаванда ва ё гумонбаршаванда: 1) оид ба пинҳон шудан аз таҳқиқ, тафтиши пешакӣ ва суд; 2) давом додани фаъолияти чиноятӣ; 3) таҳдид намудан ба шохидон ва дигар иштирокчиёни пешбурди парвандаи чиноятӣ; 4) нобуд сохтани далелҳо ва бо ягон роҳ мамониат кардан ба пешбурди парванда; 5) саркашӣ намудан аз ҳозир шудан бо даъвати шахсони ваколатдори мақомоти давлатӣ ва аз адои ҷазо ба ҳисоб меравад [6, с.56].

Нақши асосии чораҳои пешгири дар таъмини иҷрои ҳукм ифода меёбад, қайд мекунанд гурӯҳи муаллифон [6, с.38]. Дар замони муосир, дар қонунгузори бисёр давлатҳо масъалаи татбиқи чораҳои пешгири (хусусан татбиқи онҳо аз ҷониби суд), таҷдиди назар шуда истодааст. Ин раванд, бо қабул намудани барномаи ислоҳоти судӣ - ҳуқуқӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон низ оғоз ёфтааст [5,с185].

Чи хеле ки аз барномаи давлатии ислоҳоти судӣ - ҳуқуқӣ бармеояд, адолати судие, ки мо аз давлати шӯравӣ мерос гирифтаем, бар хилофи манфиати инсон ва шаҳрванд буд. Суд ваколати ҳокимиятиро истифода намебурд, баракс ҳокимияти давлатӣ ваколати судро истифода мебурд. Судҳо, ба монанди дигар низоми адлия, ҷузъи муҳими низоми маъмури -фармонфармоиро ташкил медоданд [7, с.27]. Чораҳои пешгири низ бо ин мақсад интиҳоб карда мешуданд. Аксар вақт онҳо бе ягон зарурат татбиқ карда мешуданд, чораҳои нисбатан қатъӣ нисбат ба чораҳои дахлдор бештар истифода мегардид. Дар амал танҳо ду чораи пешгири- забонхат дар бораи аз ҷойи истиқомат баромада нарафтани ва ба ҳабси пешакӣ гирифтани бештар истифода бурда мешуданд.

Чунин ҳолат дар таҷрибаи татбиқи чораҳои пешгири аз ҷониби мақомоти тафтишӣ ва судӣ имрӯз низ идома дорад, ки камбудии ҷидди дар фаъолияти онҳо ба ҳисоб меравад. Дар Кодекси мурофиавии чиноятӣ амалкунандаи Ҷумҳурии Тоҷикистон 7 намуди чораи пешгири мавҷуд аст, ки онҳо бояд вобаста аз шахсияти чинояткор, хавфнокӣи ҷамъиятии кирдори содиршуда, оқибати ба вучуд омада интиҳоб ва татбиқ карда шаванд. Мутаассифона, имрӯз низ аз чораҳои пешгирии дар Кодекс пешбинишуда танҳо ду намуди маҷбури чораи пешгири татбиқ мегардад. Ба назари мо истифода бурдани чораҳои пешгири дар намуди қафолати шахсӣ, супоридани хизматчиӣ ҳарбӣ тахти назорати фармондеҳии қисми ҳарбӣ, тахти парасторӣ супоридани но болиғ, гарав ва ҳабси хонагӣ ба манфиати кор аст.

Вобаста ба ҳолатҳои нишондодашуда, дар барномаи ислоҳоти судӣ - ҳуқуқӣ ба чораҳои пешгири ҳамчун яке аз институтҳои муҳими мурофиавӣ чиноятӣ диққати ҷидди дода шудааст. Аз ҷумла қайд карда шудааст, ки ислоҳоти судӣ дар он ҳолат ба вучуд меояд, ки агар қонунгузор дар соҳаи адлия воқеан амалӣ гаштани ҳуқуқ ва озодиҳои асосии инсонро қафолат диҳад (аз ҷумла ҳангоми татбиқи чораи пешгири). Ҳамчунин қайд гардидааст, ки Конститутсияи Ҷумҳурии Тоҷикистон ва ислоҳоти судӣ-ҳуқуқӣ, принсипи эътирофнамудаи ҷомеаи ҷаҳониро, ки ҳокимияти судӣ бояд шаҳрвандонро аз ғайриқонунӣ ба ҳабс гирифтани ҳимоя намояд, тасдиқ мекунанд [8, с.28].

Ғайр аз ин, дар барномаи ислоҳоти судӣ пешбинӣ шудааст, ки функцияи маҷбурунии маъмури бештар бояд ба иҷрои ӯҳдадориҳои муурофиявӣ ва риояи қонунҳо дар давраи то судии муурофия иваз карда шавад, ки дар як вақт ҳам принсипи мувоҳисаи воқеиро таъмин месозад ва ҳам асоснокии татбиқи чораҳои пешгириро, аз ҷумла, ба ҳаёс гирифтавро дар бар мегирад. Чунин муқаррарот, ба ӯҳдадориҳои байналхалқии Ҷумҳурии Тоҷикистон низ мувофиқат мекунад.

Барои таъмини кафолати ҳуқуқҳои шахсият, дар муурофияи ҷиноятӣ пешниҳод шуда буд, ки ба таври дахлдор шароити дар ҳаёс нигоҳ доштани гумонбаршаванда, айбдоршаванда ва судшаванда то давраи муурофияи судӣ сабуқ ва беҳтар карда шавад; чораи нави пешгирӣ – ҳаёси хонагӣ дар низоми чораҳои пешгирӣ воқеан татбиқ гардад; гарав ҳамчун, чораи алтернативии ба ҳаёс гирифта, ба таври васеъ бояд истифода бурда шавад.

Аз 1 апрели соли 2010 Кодекси нави муурофиявии ҷиноятӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон мавриди амал қарор дода шуд, ки дар он аксарияти масъалаҳои муурофияи ҷиноятӣ ҳалли худро ёфтаанд ва баъзе масъалаҳои вобаста ба чораҳои пешгирӣ таҳлили илмиро талаб менамоянд.

Мувофиқи меъёрҳои нав, қонунгузор ба масъалаҳои татбиқи чораҳои пешгирӣ нисбат ба гумонбаршаванда ва айбдоршаванда, дақиқтар муносибат мекунад. Ҳимояи ҳуқуқ ва манфиатҳои қонунии шахрвандон ва ташкилотҳо, ҳимояи ҳам ҳуқуқи ҷабрида аз ҷиноят ва ҳам шахсони гумонбаршаванда ва айбдоршаванда аз айбдорӣ ва маҳкумкунии ғайриқонунӣ дуруст муайян ва ба танзим дароварда шудааст.

Тартиби интиҳоби чунин чораи пешгирӣ, ба монанди ба ҳаёс гирифта тағйир дода шуд. Чораи пешгирии барои қонунгузори муурофиявии ҷиноятӣ муҳим ҳаёси хонагӣ барқарор карда шуд. Ба меъёрҳои дигари чораҳои пешгирӣ низ тағйирот ворид карда шуданд. Институти назорати судӣ ба татбиқи чораҳои пешгирӣ аз ҷониби мақомоти тафтиши пешакӣ пурзӯр карда шуд. Акнун розигии прокурор ва иҷозати суд кафолатҳои ҳуқуқию муурофиявии риоя шудани ҳадди маҳдуд гаштани дахлнопазирии ҳуқуқи озодиҳои шахрвандон дар ҷараёни муурофияи ҷиноятӣ, аз ҷумлаи татбиқи чораҳои маҷбури мебошанд [9, с. 256]. Прокурор, суд ва судья дар доираи салоҳияти худ маводҳои аз ҷониби мақомоти таъкиби ҷиноятӣ барои татбиқи чораҳои муурофиявии ҷиноятӣ ё анҷом дода шудани амалҳои тафтишотӣ пешниҳод гардида мавриди омӯзиши ҳаматарафа ва санҷиши дақиқ қарор медиҳанд. Дар мавридҳои пешбиникардаи қонун дар баррасии ин масъалаҳои муурофиявии ҷиноятӣ шахсони манфиатдор (гумонбаршуда, айбдоршаванда, ҳимоятгар) бевосита иштирок менамоянд. Танҳо дар сурати риоя ва иҷро шудани талаботи муайянкардаи қонун ва мавҷудияти асосҳои воқеӣ ва ҳуқуқӣ, ногузир будани татбиқи чораҳои маҷбурии муурофиявии ҷиноятӣ ва ё анҷом дода шудани амалҳои тафтишотӣ муқаррар ва иҷозат дода мешаванд.

Нисбатан муфассалтар, ҷараёни татбиқи чораҳои пешгирӣ дар давраҳои судии муурофияи ҷиноятӣ ба танзим дароварда шудааст. Умуман, гуфта мумкин аст, ки бо кушиши қонунгузор дар низоми мақомот ва шахсони мансабдоре, ки чораҳои пешгириро татбиқ мекарданд, суд мақомоти марказӣ эътироф гардид, ки бевосита ба пешбурди парвандаҳои ҷиноятӣ ва моҳияти демократии ҳимояи ҳуқуқ ва озодиҳои инсон мусоидат мекунад.

Мутаассифона, амалияи ҳуқуқтатбиқкунии муосир ҳоло ҳам побанди қонун-

гузории муурофиави ҷиноятии пешина ва амалияи татбиқи он мебошад. Судҳо дархости мақомоти тафтиши пешакиро оид ба интихоби ҷораи пешгирӣ дар намуди ба ҳабс гирифтани бо шитобкорӣ, беасос қонун мегардонанд. Дар баробари ин вазифаи айбдоркуниро, ки ба суд хос намебошад, бештар ба иҷро мерасонанд. Дар давраҳои судии муурофиави ҷиноятӣ, суд аксар вақт беистисно ба он ҷораи пешгирӣ, ки дар давраи тафтиши пешакӣ интихоб карда шуда буд, розӣ шуда, ба таври дахлдор онро санҷида намебарояд, қонун қардани дархостхоро дар хусуси тағйир додани ҷораи пешгирӣ, беасос рад мекунад. Вобаста ба ҳолатҳои дар боло қайдгардида доир ба масъалаи мазкур чунин пешниҳодҳо баён карда мешаванд:

1. Дар Кодекси муурофиавии ҷиноятии Ҷумҳурии Тоҷикистон ҷораи пешгирӣ дар намуди ҳабси хонагӣ пешбинӣ шудааст, аммо тартиби иҷро намудани он муқаррар нашудааст, аз ин хотир ба мақсад мувофиқ аст, ки Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи тартиб ва низоми дар ҳабси хонагӣ нигоҳ доштани гумонбаршавада ва айбдоршаванда» қабул карда шавад.

2. Дар асоси Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи тартиб ва низоми дар ҳабси хонагӣ нигоҳ доштани гумонбаршаванда ва айбдоршаванда» аз ҷониби Вазорати адлияи Ҷумҳурии Тоҷикистон дар мувофиқа бо Прокуратураи генералии Ҷумҳурии Тоҷикистон Низомнома дар бораи тартиби иҷрои ҷораи пешгирӣ дар намуди ҳабси хонагӣ қабул карда шавад.

3. Бояд қайд, ки барои татбиқи бомувафақияти ҳабси хонагӣ ҳамчун ҷораи пешгирӣ на танҳо Кодекси муурофиавии ҷиноятӣ ҳамчунин қонунгузории ҷиноятии Ҷумҳурии Тоҷикистон ба такмил ва тасҳеҳ ниёз дорад. Мувофиқи моддаи 70 Кодекси ҷиноятии Ҷумҳурии Тоҷикистон то эътибори қонунӣ пайдо қардани ҳукм, дар ҳабс нигоҳ доштан ба мӯҳлати ҷазо дар намуди маҳрум сохтан аз озодӣ, нигоҳ доштан дар қисми ҳарбии интизомӣ, ҳабс, маҳдуд қардани озодӣ, корҳои ислоҳӣ ва маҳдуд қардан дар хизмати ҳарбӣ ҳисоб карда мешаванд (ғайр аз ин, ба мӯҳлати чунин ҷазоҳо маҳрум сохтан аз озодӣ, нигоҳ доштан дар қисми ҳарбии интизомӣ, ба ҳабс гирифтани як рӯз баробари як рӯз ҳисоб карда мешавад). Ба мӯҳлати ҷазои таъин намудаи суд, ҳисоб қардани мӯҳлати то баровардани ҳукм дар ҳабси хонагӣ қарор доштани айбдоршаванда дар қонун пешбинӣ нашудааст. Пешниҳод мекунам, ки ба қ. 3 моддаи 70 Кодекси ҷиноятии Ҷумҳурии Тоҷикистон чунин тағйирот ворид карда шавад: «Вақти дар ҳабс ва ҳабси хонагӣ нигоҳ доштан ба мӯҳлати ҷазо дар намуди маҳрум сохтан аз озодӣ, нигоҳ доштан дар қисми ҳарбии интизомӣ ба ҳисоби як рӯз баробари як рӯз, дар намуди маҳдуд қардани озодӣ як рӯз баробари ду рӯз, корҳои ислоҳӣ ва маҳдуд қардан дар хизмати ҳарбӣ як рӯз баробари се рӯз, мӯҳлати корҳои ҳатмӣ як рӯзи ба ҳабс гирифтани ва ҳабси хонагӣ баробари ҳашт соати корҳои ҳатмӣ ҳисоб карда мешавад».

Пайнавишт:

- 1. Конститутсияи Ҷумҳурии Тоҷикистон. 06 ноябри соли 1994 аз тариқи раёнурсии умумихалқӣ қабул шудааст ва ба он 26 сентябри соли 1999, 22 июни соли 2003 ва 22 майи соли 2016 тавассути раёнурсии умумихалқӣ тағйиру иловаҳо ворид карда шудаанд. – Душанбе: Ганҷ 2016. – 135 с.*
- 2. Суханронии Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон дар мулоқот бо кормандони мақомоти судӣ. 21. 11. 2019. www.Prezident.tj (санаи мувоҷиат 28. 11. 2019)*

3. Паёми Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон мухтарам Эмомалӣ Раҳмон ба Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон. аз 26. 12. 2018. [www. Prezident.tj](http://www.Prezident.tj) (санаи мууроҷиат 18.09.2019)
4. Искандаров З.Х. Права человека и национальный механизм ее защиты.- Душанбе, 2007. – 131 с.
5. Трунова Л.К. Меры пресечения в новом УПК Российской Федерации // Адвокатские вести, 2002. № 8. - С.56-58
6. Трунов И.Л., Трунова Л.К. Меры пресечения в уголовном процессе.- СПб., 2003. – 378 с.
7. Концепция судебной реформы в Российской Федерации. Под. ред. Б.А. Золотухина. - М.: Республика, 2001. -111 с.
8. Указ Президента Республики Таджикистан «Программа судебно-правовой реформы» от 27 июня 2007г, № 271. [www. Prezident.tj](http://www.Prezident.tj)
9. Раҳматуллоев А.Э. Муурофиаи ҷиноятӣ. Китоби дарсӣ. – Хуҷанд: Хуросон, 2019. – 664 с.

Reference Literature:

1. The Constitution of the Republic of Tajikistan adopted on November 6, 1994 by nationwide referendum, amended by referendums from September 26, 1999, June 22, 2003 and May 22, 2016. – Dushanbe: “Treasure” 2016. – 135 pp.
2. Speech of the Founder of National Peace and Concord, Leader of the Nation, President of the Republic of Tajikistan Emomali Rakhmon at the Meeting with Government Officials. 21. 11. 2019. (accessed 28. 11. 2019) www.Prezident.tj
3. The Message of Founder of Peace and National Concord, Leader of the Nation, President of the Republic His Excellency Emomali Rakhmon to the Majlisi Oli of the Republic of Tajikistan. From 26. 12. 2018. (The date of request: 18. 09. 2019)
4. Iskandarov Z. H. Human Rights and National Mechanism of their Protection. – Dushanbe. 2007. – 131 pp.
5. Trunova L. K. Measures of Interruption in the New Criminal-Procedural Code of Russian Federation. Tidings, 2002, # 8. – pp. 56-58.
6. Trunov I. L., Trunova L. K. Measures of Interruption in Criminal Proceedings Process. – SPb. 2003. – 378 pp.
7. Conception of Forensic Reform in Russian Federation \\\under the editorship of B.A. Zolotyhin M.: Republic, 2011. – 111 pp.
8. The Fiat of the President of the Republic of Tajikistan in “Judicial Legal Reform Program” dated by June 27, 2007, № 271 . www.Prezident.tj
9. Rahmatullayev A. E. “Criminal Proceeding”. - Khujand: Khuroson, 2019. -664 pp.